

II

(Ανακοινώσεις)

ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΕΙΣ ΤΩΝ ΘΕΣΜΙΚΩΝ ΚΑΙ ΛΟΙΠΩΝ ΟΡΓΑΝΩΝ ΚΑΙ ΤΩΝ
ΟΡΓΑΝΙΣΜΩΝ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗΣ ΕΝΩΣΗΣ

ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ

ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΗ ΤΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ

Έγκριση του περιεχομένου σχεδίου ανακοίνωσης της Επιτροπής — Κατευθυντήριες γραμμές σχετικά με την εφαρμογή του δικαίου ανταγωνισμού της ΕΕ στις συλλογικές συμβάσεις όσον αφορά τις συνθήκες εργασίας των μεμονωμένων αυτοαπασχολούμενων

(2022/C 123/01)

Η Επιτροπή ενέκρινε το περιεχόμενο του σχεδίου ανακοίνωσης της Επιτροπής – Κατευθυντήριες γραμμές σχετικά με την εφαρμογή του δικαίου ανταγωνισμού της ΕΕ στις συλλογικές συμβάσεις όσον αφορά τις συνθήκες εργασίας των μεμονωμένων αυτοαπασχολούμενων στις 9 Δεκεμβρίου 2021.

Το σχέδιο ανακοίνωσης — Κατευθυντήριες γραμμές σχετικά με την εφαρμογή του δικαίου ανταγωνισμού της ΕΕ στις συλλογικές συμβάσεις όσον αφορά τις συνθήκες εργασίας των μεμονωμένων αυτοαπασχολούμενων επισυνάπτεται ως παράρτημα στην παρούσα ανακοίνωση. Το σχέδιο ανακοίνωσης έχει τεθεί σε δημόσια διαβούλευση στη διεύθυνση:

<http://ec.europa.eu/competition/consultations/open.html>

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

ΣΧΕΔΙΟ ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΗΣ ΤΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ

Κατευθυντήριες γραμμές σχετικά με την εφαρμογή του δικαιού ανταγωνισμού της ΕΕ στις συλλογικές συμβάσεις όσον αφορά τις συνθήκες εργασίας των μεμονωμένων αυτοαπασχολούμενων**1. Εισαγωγή**

- 1) Οι παρούσες κατευθυντήριες γραμμές καθορίζουν τις αρχές βάσει των οποίων αξιολογούνται, σύμφωνα με το άρθρο 101 της Συνθήκης για τη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης (στο εξής: άρθρο 101 της ΣΛΕΕ), οι συμφωνίες μεταξύ επιχειρήσεων, οι αποφάσεις ενώσεων επιχειρήσεων και κάθε εναρμονισμένη πρακτική (στο εξής, από κοινού: συμφωνίες) που συνάπτονται ως αποτέλεσμα συλλογικών διαπραγματεύσεων μεταξύ μεμονωμένων αυτοαπασχολούμενων⁽¹⁾ και άλλων επιχειρήσεων (στο εξής: αντισυμβαλλόμενοι⁽²⁾), σχετικά με τις συνθήκες εργασίας των μεμονωμένων αυτοαπασχολούμενων.
- 2) Το άρθρο 101 της ΣΛΕΕ απαγορεύει τις συμφωνίες μεταξύ επιχειρήσεων που περιορίζουν τον ανταγωνισμό εντός της εσωτερικής αγοράς, ιδίως εάν αυτές συνίστανται στον άμεσο ή έμμεσο καθορισμό των τιμών αγοράς ή πωλήσεως ή άλλων όρων συναλλαγής. Οι κανόνες ανταγωνισμού της ΕΕ βασίζονται στο άρθρο 3 παράγραφος 3 της Συνθήκης για την Ευρωπαϊκή Ένωση (στο εξής: ΣΕΕ), το οποίο προβλέπει ότι η Ένωση εγκαθιδρύει εσωτερική αγορά, συμπεριλαμβανομένου ενός συστήματος που εξασφαλίζει ότι δεν στρεβλώνεται ο ανταγωνισμός⁽³⁾.
- 3) Το άρθρο 3 παράγραφος 3 της ΣΕΕ προβλέπει επίσης ότι η Ένωση προωθεί «την κοινωνική οικονομία της αγοράς με υψηλό βαθμό ανταγωνιστικότητας, με στόχο την πλήρη απασχόληση και την κοινωνική πρόοδο». Για τον σκοπό αυτόν, η Ένωση αναγνωρίζει τον σημαντικό ρόλο του κοινωνικού διαλόγου και των συλλογικών διαπραγματεύσεων και δεσμεύεται, σύμφωνα με το άρθρο 152 της ΣΛΕΕ, να «διευκολύνει τον διάλογο μεταξύ των κοινωνικών εταίρων, σεβόμενη την αυτονομία τους». Το άρθρο 28 του Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης αναγνωρίζει περαιτέρω το δικαίωμα διαπραγμάτευσης και συλλογικών δράσεων. Η βελτίωση των συνθηκών εργασίας και η κατάλληλη κοινωνική προστασία αποτελούν επίσης βασικές αρχές του ευρωπαϊκού πυλώνα κοινωνικών δικαιωμάτων, σύμφωνα με τον οποίο «ζητείται η γνώμη των κοινωνικών εταίρων όσον αφορά τη χάραξη και την εφαρμογή πολιτικών στους τομείς της οικονομίας, της απασχόλησης και των κοινωνικών ζητημάτων, σύμφωνα με τις εθνικές πρακτικές» και «οι κοινωνικοί εταίροι ενθαρρύνονται να διαπραγματεύονται και να συνάπτουν συλλογικές συμβάσεις επί των ζητημάτων που τους αφορούν»⁽⁴⁾.
- 4) Το Δικαστήριο της Ευρωπαϊκής Ένωσης (στο εξής: Δικαστήριο) έλαβε υπόψη τους στόχους κοινωνικής πολιτικής της ΕΕ όταν έκρινε, στο πλαίσιο των συλλογικών διαπραγματεύσεων μεταξύ των κοινωνικών εταίρων, ότι ορισμένα περιοριστικά του ανταγωνισμού αποτελέσματα είναι σύμφυτα με τις συλλογικές συμβάσεις που συνάπτονται μεταξύ των αντιπροσωπευτικών οργανώσεων των εργοδοτών και των εργαζομένων και είναι αναγκαία για τη βελτίωση των συνθηκών εργασίας⁽⁵⁾. Ως εκ τούτου, οι συμφωνίες που συνάπτονται στο πλαίσιο συλλογικών διαπραγματεύσεων μεταξύ εργοδοτών και εργαζομένων και αποσκοπούν, ως εκ της φύσεως και του αντικειμένου τους, στη βελτίωση των συνθηκών εργασίας (συμπεριλαμβανομένων των αμοιβών), δεν εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής του άρθρου 101 της ΣΛΕΕ και, συνεπώς, δεν παραβιάζουν το δικαίωμα ανταγωνισμού της ΕΕ⁽⁶⁾.

⁽¹⁾ Για τους σκοπούς του παρόντος εγγράφου, ο όρος «μεμονωμένοι αυτοαπασχολούμενοι» αναφέρεται σε πρόσωπα που δεν έχουν σύμβαση εργασίας ή που δεν βρίσκονται σε σχέση εργασίας και βασίζονται πρωτίτως στην προσωπική τους εργασία για την παροχή των σχετικών υπηρεσιών.

⁽²⁾ Για τους σκοπούς του παρόντος εγγράφου, ο όρος «αντισυμβαλλόμενοι» αναφέρεται στις επιχειρήσεις με τις οποίες συμβάλλονται οι μεμονωμένοι αυτοαπασχολούμενοι (δηλαδή στους επαγγελματίες πελάτες τους), συμπεριλαμβανομένων των ενώσεων των εν λόγω επιχειρήσεων.

⁽³⁾ Τίτλος VII κεφάλαιο 1 τμήμα 1 της ΣΛΕΕ και πρωτόκολλο αριθ. 27 της ΣΕΕ και της ΣΛΕΕ.

⁽⁴⁾ Ευρωπαϊκός πυλώνας κοινωνικών δικαιωμάτων, σημείο 8· https://ec.europa.eu/info/strategy/priorities-2019-2024/economy-works-people/jobs-growth-and-investment/european-pillar-social-rights/european-pillar-social-rights-20-principles_el.

⁽⁵⁾ Απόφαση της 4ης Δεκεμβρίου 2014, FNV Kunsten Informatie en Media κατά Staat der Nederlanden, C-413/13, ECLI:EU:C:2014:2411, σκέψη 22· απόφαση της 21ης Σεπτεμβρίου 1999, Albany International BV κατά Stichting Bedrijfspensioenfonds Textielindustrie, C-67/96, ECLI:EU:C:1999:430, σκέψη 59· απόφαση της 11ης Δεκεμβρίου 2007, International Transport Workers' Federation και Finnish Seamen's Union κατά Viking Line ABP και ΟΥ Viking Line Eesti, C-438/05, ECLI:EU:C:2007:772, σκέψη 49· απόφαση της 9ης Ιουλίου 2009, 3F κατά Επιτροπής των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, C-319/07, ECLI:EU:C:2009:435, σκέψη 50.

⁽⁶⁾ Απόφαση της 4ης Δεκεμβρίου 2014, FNV Kunsten Informatie en Media κατά Staat der Nederlanden, C-413/13, ECLI:EU:C:2014:2411, σκέψη 23· απόφαση της 21ης Σεπτεμβρίου 1999, Albany International BV κατά Stichting Bedrijfspensioenfonds Textielindustrie, C-67/96, ECLI:EU:C:1999:430, σκέψη 60· απόφαση της 21ης Σεπτεμβρίου 1999, Brentjens' Handelsonderneming BV κατά Stichting Bedrijfspensioenfonds voor de Handel in Bouwmaterialen, C-115/97, ECLI:EU:C:1999:434, σκέψη 57· απόφαση της 21ης Σεπτεμβρίου 1999, Maatschappij Drijvende Bokken BV κατά Stichting Pensioenfonds voor de Vervoer- en Havenbedrijven, C-219/97, ECLI:EU:C:1999:437, σκέψη 47· απόφαση της 12ης Σεπτεμβρίου 2000, Pavel Pavlov κ.λπ. κατά Stichting Pensioenfonds Medische Specialisten, C-180/98, ECLI:EU:C:2000:428, σκέψη 67· απόφαση της 21ης Σεπτεμβρίου 2000, Hendrik van der Woude κατά Stichting Beatrixoord, C-222/98, ECLI:EU:C:2000:475, σκέψη 22· απόφαση της 3ης Μαρτίου 2011, AG2R Prévoyance κατά Beaudout Père et Fils SARL, C-437/09, ECLI:EU:C:2011:112, σκέψη 29.

- 5) Το Δικαστήριο διευκρίνισε περαιτέρω ότι ο εν λόγω αποκλεισμός από το πεδίο εφαρμογής του άρθρου 101 της ΣΛΕΕ καλύπτει επίσης τις συλλογικές συμβάσεις που συνάπτονται μεταξύ εργοδοτών και ενώσεων εργαζομένων που διαπραγματεύονται στο όνομα και για λογαριασμό των ψευδο-αυτοαπασχολούμενων⁽⁷⁾ μελών τους, δηλαδή των επαγγελματιών που βρίσκονται σε κατάσταση αντίστοιχη με εκείνη των εργαζομένων⁽⁸⁾. Στο πλαίσιο αυτό, το Δικαστήριο έχει θεωρήσει ένα πρόσωπο ψευδο-αυτοαπασχολούμενο εάν: i) ενεργεί υπό τις εντολές του εργοδότη, ιδίως ως προς την επιλογή του χρόνου, του τόπου και του αντικειμένου της εργασίας του/της· ii) δεν συμμετέχει στους επιχειρηματικούς κινδύνους του εργοδότη και iii) ενσωματώνεται στην επιχείρηση του εργοδότη καθ' όλη τη διάρκεια της σχέσεως εργασίας. Τα κριτήρια αυτά ισχύουν ανεξάρτητα από το αν το εν λόγω πρόσωπο χαρακτηρίζεται ως αυτοαπασχολούμενος/-η κατά το εθνικό δίκαιο για λόγους φορολογικούς, διοικητικούς ή γραφειοκρατικούς και απαιτεί κατά περίπτωση αξιολόγηση με βάση τα πραγματικά περιστατικά της συγκεκριμένης υπόθεσης⁽⁹⁾.
- 6) Τα τελευταία χρόνια, η αγορά εργασίας έχει υποστεί θεμελιώδεις αλλαγές, οι οποίες επηρεάζονται από την τάση υπεργολαβίας και εξωτερικής ανάθεσης επιχειρηματικών δραστηριοτήτων και δραστηριοτήτων παροχής προσωπικών υπηρεσιών, καθώς και από την ψηφιοποίηση των διαδικασιών παραγωγής και την άνοδο της οικονομίας των επιγραμμικών πλατφορμών. Η αυτοαπαχόληση στην ΕΕ είναι σχετικά υψηλή και έχει αυξηθεί σημαντικά τα τελευταία χρόνια, κυρίως στην οικονομία των επιγραμμικών πλατφορμών.
- 7) Παρότι οι εξελίξεις αυτές έχουν αυξήσει την ευελιξία και την προσβασιμότητα της αγοράς εργασίας, σε ορισμένες περιπτώσεις έχουν επίσης οδηγήσει σε δύσκολες συνθήκες εργασίας στην οικονομία των επιγραμμικών πλατφορμών και πέραν αυτής. Ακόμη και αν δεν είναι πλήρως ενσωματωμένοι στην επιχείρηση του εντολέα τους με τον ίδιο τρόπο όπως οι εργαζόμενοι, ορισμένοι αυτοαπασχολούμενοι ενδέχεται παρ' όλα αυτά να μην είναι πλήρως ανεξάρτητοι από τον εντολέα τους ή να μην διαθέτουν επαρκή διαπραγματευτική ισχύ για να επηρεάσουν τις συνθήκες εργασίας τους. Επιπλέον, η κρίση λόγω COVID-19 έχει καταστήσει πολλούς αυτοαπασχολούμενους ακόμη περισσότερο ευάλωτους, καθώς η απώλεια εσόδων επιδεινώνεται λόγω της ανεπάρκειας ή της απουσίας εθνικών συστημάτων κοινωνικής ασφάλισης και ειδικών μέτρων στήριξης⁽¹⁰⁾.
- 8) Όταν οι αυτοαπασχολούμενοι βρίσκονται συνολικά σε αντίστοιχη κατάσταση με εκείνη των εργαζομένων, μπορούν, σε μεμονωμένες περιπτώσεις, να θεωρούνται ψευδο-αυτοαπασχολούμενοι και να επαναχαρακτηρίζονται ως εργαζόμενοι από τις εθνικές αρχές / τα εθνικά δικαστήρια. Ορισμένες ομάδες μπορούν επίσης να θεωρηθούν εργαζόμενοι βάσει νομικού τεκμηρίου. Ωστόσο, στις περιπτώσεις στις οποίες δεν έχουν επαναχαρακτηριστεί ως εργαζόμενοι, η πρόσβαση σε συλλογικές διαπραγματεύσεις μπορεί παρ' όλα αυτά να τους επιτρέψει να βελτιώσουν τις συνθήκες εργασίας τους.
- 9) Η απαγόρευση του άρθρου 101 της ΣΛΕΕ ισχύει για τις «επιχειρήσεις», που είναι μια ευρεία έννοια η οποία καλύπτει κάθε φορέα ο οποίος ασκεί οικονομική δραστηριότητα, ανεξάρτητα από το νομικό καθεστώς που τον διέπει και τον τρόπο της χρηματοδότησής του⁽¹¹⁾. Ως εκ τούτου, οι πραγματικοί αυτοαπασχολούμενοι, μολονότι είναι φυσικά πρόσωπα που εργάζονται για ίδιο λογαριασμό, εξομοιώνονται, καταρχήν, με επιχειρήσεις κατά την έννοια του άρθρου 101 της ΣΛΕΕ, εφόσον παρέχουν τις υπηρεσίες τους έναντι αμοιβής σε συγκεκριμένη αγορά και ασκούν ανεξάρτητη οικονομική δραστηριότητα⁽¹²⁾. Ένας/Μία επαγγελματίας παύει να έχει την ιδιότητα της επιχείρησης όχι μόνον όταν, στην πράξη, βρίσκεται σε κατάσταση σχέσης εξάρτησης, αλλά και σε περιπτώσεις οικονομικής εξάρτησης, βάσει αξιολόγησης των πραγματικών περιστατικών μιας συγκεκριμένης υπόθεσης⁽¹³⁾. Οι τρέχουσες εξελίξεις στην αγορά εργασίας, και ειδικότερα η ανάδυση της οικονομίας των επιγραμμικών πλατφορμών, ενισχύουν την αβεβαιότητα όσον αφορά τις περιστάσεις υπό τις οποίες μπορεί να θεωρηθεί ότι οι συλλογικές συμβάσεις που συνάπτονται από αυτοαπασχολούμενους ή εξ ονόματός τους δεν εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής του άρθρου 101 της ΣΛΕΕ.

(7) Σε αντιδιαστολή με τους πραγματικούς αυτοαπασχολούμενους, οι οποίοι μπορούν να επιλέγουν ελεύθερα τη δραστηριότητά τους, τον τόπο, τον χρόνο και τον τρόπο εργασίας τους και να την ασκούν με δικό τους κίνδυνο.

(8) Απόφαση της 4ης Δεκεμβρίου 2014, FNV Kunsten Informatie en Media κατά Staat der Nederlanden, C-413/13, ECLI:EU:C:2014:2411, σκέψεις 30-31.

(9) Απόφαση της 4ης Δεκεμβρίου 2014, FNV Kunsten Informatie en Media κατά Staat der Nederlanden, C-413/13, ECLI:EU:C:2014:2411, σκέψεις 36-37.

(10) Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, Έκθεση της 13ης Οκτωβρίου 2021 σχετικά με την κατάσταση των καλλιτεχνών και την πολιτιστική ανάκαμψη στην ΕΕ (2020/2261(INI)), Επιτροπή Πολιτισμού και Παιδείας, https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/A-9-2021-0283_EL.html#title1.

(11) Απόφαση της 23ης Απριλίου 1991, Klaus Höfner και Fritz Elser κατά Macrotron GmbH, C-41/90, ECLI:EU:C:1991:161, σκέψη 21· απόφαση της 16ης Νοεμβρίου 1995, Fédération Française des Sociétés d'Assurance, Société Paternelle-Vie, Union des Assurances de Paris-Vie και Caisse d'Assurance et de Prévoyance Mutuelle des Agriculteurs κατά Ministère de l'Agriculture et de la Pêche, C-244/94, ECLI:EU:C:1995:392, σκέψη 14· απόφαση της 11ης Δεκεμβρίου 1997, Job Centre coop. arl., C-55/96, ECLI:EU:C:1997:603, σκέψη 21.

(12) Απόφαση της 4ης Δεκεμβρίου 2014, FNV Kunsten Informatie en Media κατά Staat der Nederlanden, C-413/13, ECLI:EU:C:2014:2411, σκέψη 27· απόφαση της 28ης Φεβρουαρίου 2013, Ordem dos Técnicos Oficiais de Contas κατά Autoridade da Concorrência, C-1/12, ECLI:EU:C:2013:127, σκέψεις 36-37· απόφαση της 14ης Δεκεμβρίου 2006, Confederación Española de Empresarios de Estaciones de Servicio κατά Compañía Española de Petróleos SA, C-217/05, ECLI:EU:C:2006:784, σκέψη 45.

(13) Απόφαση της 4ης Δεκεμβρίου 2014, FNV Kunsten Informatie en Media κατά Staat der Nederlanden, C-413/13, ECLI:EU:C:2014:2411, σκέψη 33· απόφαση της 14ης Δεκεμβρίου 2006, Confederación Española de Empresarios de Estaciones de Servicio κατά Compañía Española de Petróleos SA, C-217/05, ECLI:EU:C:2006:784, σκέψεις 43-44.

- 10) Στο πλαίσιο αυτό, οι παρούσες κατευθυντήριες γραμμές διευκρινίζουν i) ότι ορισμένες κατηγορίες συλλογικών συμβάσεων δεν εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής του άρθρου 101 της ΣΛΕΕ· και ii) ότι η Επιτροπή δεν θα παρεμβαίνει εναντίον ορισμένων άλλων κατηγοριών συλλογικών συμβάσεων.
- 11) Στις παρούσες κατευθυντήριες γραμμές εξηγείται ο τρόπος με τον οποίο η Επιτροπή θα εφαρμόζει το δικαίωμα ανταγωνισμού της ΕΕ, με την επιφύλαξη της εφαρμογής άλλων κανόνων ή αρχών του δικαίου της ΕΕ. Οι παρούσες κατευθυντήριες γραμμές δεν θίγουν τα προνόμια των κρατών μελών στον τομέα της κοινωνικής πολιτικής ούτε την αυτονομία των κοινωνικών εταίρων. Ισχύουν επίσης με την επιφύλαξη των ορισμών των όρων «εργαζόμενος/-η» ή «αυτοαπασχολούμενος/-η» σύμφωνα με το εθνικό δίκαιο ⁽¹⁴⁾. Δεν θίγουν τις αρμοδιότητες των κρατών μελών ή των κοινωνικών εταίρων όσον αφορά την οργάνωση των συλλογικών διαπραγματεύσεων στο πλαίσιο του εργατικού δικαίου, ούτε τη δυνατότητα των συμβαλλόμενων μερών να επιδιώκουν τον επαναχαρακτηρισμό του καθεστώτος απασχόλησής τους (ούτε τη δυνατότητα των αρμόδιων αρχών/δικαστηρίων να αξιολογούν τέτοιες υποθέσεις) βάσει του ενωσιακού ή του εθνικού δικαίου.
- 12) Οι παρούσες κατευθυντήριες γραμμές ισχύουν επίσης με την επιφύλαξη της περαιτέρω ερμηνείας του άρθρου 101 της ΣΛΕΕ από το Δικαστήριο σε σχέση με τις συμφωνίες που συνάπτονται στο πλαίσιο συλλογικών διαπραγματεύσεων. Δεν επηρεάζουν την εφαρμογή του δικαίου ανταγωνισμού της ΕΕ, όπως προβλέπεται στο άρθρο 42 της ΣΛΕΕ και στη σχετική νομοθεσία της ΕΕ ⁽¹⁵⁾ σε σχέση με τους τομείς της γεωργίας και της αλιείας. Επιπλέον, εφαρμόζονται με την επιφύλαξη της εφαρμογής του άρθρου 101 παράγραφος 3 της ΣΛΕΕ, που εξαιρεί από το άρθρο 101 παράγραφος 1 της ΣΛΕΕ τις συμφωνίες οι οποίες i) συμβάλλουν στη βελτίωση της παραγωγής/διανομής των προϊόντων ή στην προώθηση της τεχνικής ή οικονομικής προόδου· ii) μετακυλίνουν στους καταναλωτές δικαίωμα τμήμα των οφελών τους· iii) περιέχουν μόνον απαραίτητους περιορισμούς του ανταγωνισμού και iv) δεν παρέχουν στα μέρη τη δυνατότητα κατάργησης του ανταγωνισμού επί σημαντικού τμήματος των σχετικών προϊόντων ή υπηρεσιών ⁽¹⁶⁾.
- 13) Προς αποφυγή αμφιβολιών, οι συλλογικές συμβάσεις που συνάπτονται από αυτοαπασχολούμενους οι οποίες δεν καλύπτονται από τις παρούσες κατευθυντήριες γραμμές δεν συνιστούν αυτομάτως παράβαση του άρθρου 101 της ΣΛΕΕ, αλλά απαιτούν αξιολόγηση σε μεμονωμένη βάση.

2. Γενικό πεδίο εφαρμογής των παρούσων κατευθυντήριων γραμμών

α) Είδη συμβάσεων που καλύπτονται από τις παρούσες κατευθυντήριες γραμμές

- 14) Οι παρούσες κατευθυντήριες γραμμές εφαρμόζονται σε όλες τις συμφωνίες που αποτελούν αντικείμενο διαπραγμάτευσης και/ή συνάπτονται συλλογικά μεταξύ ορισμένων κατηγοριών μεμονωμένων αυτοαπασχολούμενων, αφενός, και του/των αντισυμβαλλομένου/-ων τους, αφετέρου (στο εξής: συλλογικές συμβάσεις), στον βαθμό που, ως εκ της φύσεως και του αντικειμένου τους, αφορούν τις συνθήκες εργασίας των εν λόγω μεμονωμένων αυτοαπασχολούμενων.
- 15) Με την επιφύλαξη της διακριτικής ευχέρειας των κρατών μελών όσον αφορά το πεδίο εφαρμογής και τη μορφή των διαύλων συλλογικής εκπροσώπησης για τους αυτοαπασχολούμενους, οι παρούσες κατευθυντήριες γραμμές εφαρμόζονται σε όλες τις μορφές συλλογικών διαπραγματεύσεων, από τις διαπραγματεύσεις μέσω κοινωνικών εταίρων ή άλλων ενώσεων έως τις άμεσες διαπραγματεύσεις από ομάδα μεμονωμένων αυτοαπασχολούμενων με τους αντισυμβαλλομένους τους ή τις ενώσεις των εν λόγω αντισυμβαλλομένων. Καλύπτουν επίσης περιπτώσεις στις οποίες οι μεμονωμένοι αυτοαπασχολούμενοι επιθυμούν να καλύπτονται από ήδη υφιστάμενη συλλογική σύμβαση που έχει συναφθεί μεταξύ του αντισυμβαλλομένου για τον οποίο εργάζονται και μιας ομάδας εργαζομένων / μεμονωμένων αυτοαπασχολούμενων.

⁽¹⁴⁾ Σύμφωνα με την πάγια νομολογία του Δικαστηρίου, το βασικό χαρακτηριστικό της σχέσεως εξαρτημένης εργασίας έγκειται στο γεγονός ότι «το ένα πρόσωπο παρέχει κατά τη διάρκεια μιας χρονικής περιόδου, για λογαριασμό του άλλου προσώπου και υπό τις εντολές του τελευταίου, υπηρεσίες έναντι των οποίων λαμβάνει αμοιβή». Θα πρέπει να σημειωθεί ότι ο χαρακτηρισμός ενός προσώπου ως «εργαζόμενου» ή ως «αυτοαπασχολούμενου» πρέπει κατά κύριο λόγο να καθορίζεται κατά περίπτωση σύμφωνα με το εθνικό δίκαιο, λαμβανομένης υπόψη της νομολογίας του Δικαστηρίου. Απόφαση της 4ης Δεκεμβρίου 2014, FNV Kunsten Informatie en Media κατά Staat der Nederlanden, C-413/13, ECLI:EU:C:2014:2411, σκέψη 34· απόφαση της 21ης Φεβρουαρίου 2013, L. N. κατά Styrelsen for Videregående Uddannelser og Uddannelsesstøtte, C-46/12, ECLI:EU:C:2013:97, σκέψη 40· απόφαση της 10ης Σεπτεμβρίου 2014, Ηρακλής Χαράλαμπιδης κατά Calogero Casilli, C-270/13, ECLI:EU:C:2014:2185, σκέψη 28.

⁽¹⁵⁾ Άρθρα 206-210 του κανονισμού (ΕΕ) αριθ. 1308/2013 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 17ης Δεκεμβρίου 2013, για τη θέσπιση κοινής οργάνωσης των αγορών γεωργικών προϊόντων και την κατάργηση των κανονισμών (ΕΟΚ) αριθ. 922/72, (ΕΟΚ) αριθ. 234/79, (ΕΚ) αριθ. 1037/2001 και (ΕΚ) αριθ. 1234/2007 του Συμβουλίου (ΕΕ L 347 της 20.12.2013, σ. 671). Άρθρα 40 και 41 του κανονισμού (ΕΕ) αριθ. 1379/2013 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 11ης Δεκεμβρίου 2013, για την κοινή οργάνωση των αγορών των προϊόντων αλιείας και υδατοκαλλιέργειας, την τροποποίηση των κανονισμών του Συμβουλίου (ΕΚ) αριθ. 1184/2006 και (ΕΚ) αριθ. 1224/2009 και την κατάργηση του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 104/2000 του Συμβουλίου (ΕΕ L 354 της 28.12.2013, σ. 1).

⁽¹⁶⁾ Ανακοίνωση της Επιτροπής — Κατευθυντήριες γραμμές για την εφαρμογή του άρθρου 81 παράγραφος 3 της Συνθήκης (ΕΕ C 101 της 27.4.2004, σ. 97), παράγραφος 34.

- 16) Οι συνθήκες εργασίας των μεμονωμένων αυτοαπασχολούμενων περιλαμβάνουν θέματα όπως η αμοιβή, ο χρόνος εργασίας και το πρόγραμμα οργάνωσης του χρόνου εργασίας, οι διακοπές, οι άδειες, οι φυσικοί χώροι στους οποίους εκτελείται η εργασία, η υγεία και η ασφάλεια, η ασφάλιση και η κοινωνική ασφάλιση, καθώς και οι προϋποθέσεις υπό τις οποίες ο/η μεμονωμένος/-η αυτοαπασχολούμενος/-η δικαιούται να παύσει να παρέχει τις υπηρεσίες του/της, για παράδειγμα σε περίπτωση παραβάσεων της σύμβασης σχετικά με τις συνθήκες εργασίας. Ωστόσο, οι συμφωνίες βάσει των οποίων οι μεμονωμένοι αυτοαπασχολούμενοι αποφασίζουν συλλογικά να μην παρέχουν υπηρεσίες σε συγκεκριμένους αντισυμβαλλομένους, για παράδειγμα επειδή ο αντισυμβαλλόμενος δεν είναι πρόθυμος να συνάψει συμφωνία σχετικά με τις συνθήκες εργασίας, απαιτούν αξιολόγηση σε μεμονωμένη βάση. Οι συμφωνίες αυτές περιορίζουν την προσφορά εργασίας και, ως εκ τούτου, ενδέχεται να εγείρουν ζητήματα ανταγωνισμού. Στον βαθμό που μπορεί να αποδειχθεί ότι μια τέτοια συντονισμένη άρνηση προσφοράς εργασίας είναι αναγκαία και αναλογική για τη διαπραγμάτευση ή τη σύναψη της συλλογικής σύμβασης, θα αντιμετωπίζεται για τους σκοπούς του παρόντος εγγράφου με τον ίδιο τρόπο όπως και η συλλογική σύμβαση με την οποία συνδέεται (ή θα συνδεόταν, σε περίπτωση ανεπιτυχών διαπραγματεύσεων).
- 17) Η σύναψη συλλογικών συμβάσεων προϋποθέτει έναν ορισμένο βαθμό συντονισμού μεταξύ των πλειόνων μερών σε κάθε διαπραγματευτική πλευρά πριν από τη σύναψη της συλλογικής σύμβασης. Ο συντονισμός αυτός μπορεί να λάβει τη μορφή συμφωνίας ή ανταλλαγής πληροφοριών ή επικοινωνίας μεταξύ των μερών σε κάθε διαπραγματευτική πλευρά, προκειμένου να αποφασιστεί κοινή προσέγγιση όσον αφορά το αντικείμενο και τη μορφή της διαπραγμάτευσης (π.χ. πολυμερής ή μέσω του διορισμού εκπροσώπων). Και σε αυτή την περίπτωση, στον βαθμό που ο συντονισμός αυτός είναι αναγκαίος και αναλογικός για τη διαπραγμάτευση ή τη σύναψη της συλλογικής σύμβασης, θα αντιμετωπίζεται για τους σκοπούς του παρόντος εγγράφου με τον ίδιο τρόπο όπως και η συλλογική σύμβαση με την οποία συνδέεται.
- 18) Οι παρούσες κατευθυντήριες γραμμές δεν καλύπτουν αποράσεις ενώσεων ή συμφωνίες μεταξύ μεμονωμένων αυτοαπασχολούμενων εκτός του πλαισίου των διαπραγματεύσεων (ή της προετοιμασίας των διαπραγματεύσεων) με έναν αντισυμβαλλόμενο για τη βελτίωση των συνθηκών εργασίας των αυτοαπασχολούμενων. Ειδικότερα, δεν καλύπτουν τις συμφωνίες που υπερβαίνουν τη ρύθμιση των συνθηκών εργασίας με τον καθορισμό των όρων (ειδικότερα δε των τιμών) βάσει των οποίων παρέχονται οι υπηρεσίες από τους μεμονωμένους αυτοαπασχολούμενους ή από τον αντισυμβαλλόμενο στους καταναλωτές⁽¹⁷⁾, ή που περιορίζουν την ελευθερία των εργοδοτών να προσλαμβάνουν τους παρόχους εργασίας που χρειάζονται.

Παράδειγμα 1

Σενάριο: Μεμονωμένοι αυτοαπασχολούμενοι διανομείς με δίτροχα παρέχουν τις υπηρεσίες τους στις τρεις πλατφόρμες παράδοσης που δραστηριοποιούνται στην πόλη Β. Υπάρχει συλλογική σύμβαση μεταξύ των πλατφορμών παράδοσης και των διανομέων με δίτροχα, η οποία καθορίζει τις αμοιβές που πρέπει να καταβάλλουν οι πλατφόρμες στους διανομείς με δίτροχα για τις υπηρεσίες τους, καθώς και τις ελάχιστες υποχρεώσεις που υπέχουν οι πλατφόρμες έναντι των διανομέων με δίτροχα σε θέματα υγείας και ασφάλειας. Η συλλογική σύμβαση προβλέπει ότι οι διανομείς με δίτροχα περιορίζουν τις υπηρεσίες τους σε συγκεκριμένη περιοχή της πόλης. Για τον σκοπό αυτόν, η σύμβαση διαιρεί την πόλη σε τρεις χωριστές περιοχές, από μία για τους διανομείς της κάθε πλατφόρμας. Χωριστά, οι μεμονωμένοι αυτοαπασχολούμενοι διανομείς με δίτροχα στην πόλη Β συμφωνούν μεταξύ τους να μην πραγματοποιούν περισσότερες από είκοσι παραδόσεις ανά τέσσερις ώρες εντός μίας εργάσιμης ημέρας.

Ανάλυση: Το παράδειγμα περιλαμβάνει δύο συμφωνίες μεταξύ επιχειρήσεων κατά την έννοια του άρθρου 101 της ΣΛΕΕ: i) τη συλλογική σύμβαση μεταξύ των πλατφορμών και των μεμονωμένων αυτοαπασχολούμενων διανομέων με δίτροχα· ii) τη χωριστή συμφωνία μεταξύ των μεμονωμένων αυτοαπασχολούμενων διανομέων με δίτροχα σχετικά με τον μέγιστο αριθμό παραδόσεων. Η συλλογική σύμβαση καλύπτεται από τις παρούσες κατευθυντήριες γραμμές, καθώς είναι αποτέλεσμα συλλογικών διαπραγματεύσεων και ρυθμίζει τις συνθήκες εργασίας (αμοιβές, συνθήκες υγείας και ασφάλειας) υπό τις οποίες οι μεμονωμένοι αυτοαπασχολούμενοι διανομείς με δίτροχα παρέχουν τις υπηρεσίες τους στις πλατφόρμες. Ωστόσο, το τμήμα της συλλογικής σύμβασης που κατανέμει το έδαφος της πόλης μεταξύ των τριών πλατφορμών δεν αφορά τις συνθήκες εργασίας τους, αλλά συνιστά συμφωνία κατανομής της αγοράς, η οποία, ως εκ τούτου, είναι ικανή να περιορίσει τον ανταγωνισμό ως εκ του αντικειμένου της, σύμφωνα με το άρθρο 101 της ΣΛΕΕ⁽¹⁸⁾.

Αντιθέτως, η χωριστή συμφωνία μεταξύ των μεμονωμένων αυτοαπασχολούμενων διανομέων με δίτροχα σχετικά με τον αριθμό των παραδόσεων ανά εργάσιμη ημέρα δεν είναι αποτέλεσμα συλλογικών διαπραγματεύσεων μεταξύ των μεμονωμένων αυτοαπασχολούμενων και του/των αντισυμβαλλομένου/-ων τους και, συνεπώς, δεν καλύπτεται από τις παρούσες κατευθυντήριες γραμμές, αλλά θα πρέπει να αναλυθεί χωριστά.

Παράδειγμα 2

Σενάριο: Οι αθλητικοί σύλλογοι στο κράτος μέλος Χ συμφωνούν μεταξύ τους να μην προσλαμβάνουν αθλητές ο ένας από τον άλλον κατά τη διάρκεια των συμβάσεων των αθλητών με τον αντίστοιχο αθλητικό σύλλογο. Οι σύλλογοι συντονίζουν επίσης τα επίπεδα αμοιβής των αθλητών ηλικίας άνω των 35 ετών.

⁽¹⁷⁾ Άρθρο 2 σημείο 1 της οδηγίας 2011/83/ΕΕ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 25ης Οκτωβρίου 2011, σχετικά με τα δικαιώματα των καταναλωτών, την τροποποίηση της οδηγίας 93/13/ΕΟΚ του Συμβουλίου και της οδηγίας 1999/44/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου και την κατάργηση της οδηγίας 85/577/ΕΟΚ του Συμβουλίου και της οδηγίας 97/7/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου (ΕΕ L 304 της 22.11.2011, σ. 64).

⁽¹⁸⁾ Το ίδιο συμπέρασμα θα ίσχυε και αν η συλλογική σύμβαση περιλάμβανε ρήτρα που ρυθμίζει άλλα θέματα πέραν των συνθηκών εργασίας, όπως οι ώρες λειτουργίας κατά τη διάρκεια των οποίων οι τρεις πλατφόρμες θα παρέχουν τις υπηρεσίες τους.

Ανάλυση: Οι συμφωνίες μεταξύ των αθλητικών συλλόγων συνιστούν συμφωνίες μεταξύ επιχειρήσεων κατά την έννοια του άρθρου 101 της ΣΛΕΕ. Οι συμφωνίες αυτές δεν καλύπτονται από τις παρούσες κατευθυντήριες γραμμές, δεδομένου ότι δεν αποτελούν αντικείμενο διαπραγμάτευσης μεταξύ μεμονωμένων αυτοαπασχολούμενων και των αντισυμβαλλομένων τους και, ως εκ τούτου, δεν αποτελούν συλλογικές συμβάσεις. Η πρώτη συμφωνία ενδέχεται να συνιστά παράβαση του άρθρου 101 της ΣΛΕΕ ως εκ του αντικειμένου της, δεδομένου ότι περιορίζει τον ανταγωνισμό μεταξύ των αθλητικών συλλόγων όσον αφορά την πρόσληψη των καλύτερων αθλητών στην αγορά. Η δεύτερη συμφωνία (καθορισμού μισθών) ενδέχεται επίσης να συνιστά παράβαση του άρθρου 101 της ΣΛΕΕ ως εκ του αντικειμένου της, δεδομένου ότι αποτελεί κατ' ουσίαν συμφωνία μεταξύ ανταγωνιστών (των συλλόγων) για μείωση του κόστους των εισροών τους.

Συνολικά, το παρόν παράδειγμα απεικονίζει πρακτικές επιχειρήσεων στις αγορές εργασίας οι οποίες σαφώς δεν εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής του παρόντος εγγράφου και ενδέχεται να συνιστούν παράβαση του άρθρου 101 της ΣΛΕΕ. Ειδικότερα, οι συμφωνίες του παραδείγματος μεταξύ αθλητικών συλλόγων ενδέχεται να συνιστούν παράβαση του άρθρου 101 της ΣΛΕΕ ανεξάρτητα από το αν συνδέονται με αυτοαπασχολούμενους ή εργαζομένους.

β) Πρόσωπα που καλύπτονται από τις παρούσες κατευθυντήριες γραμμές

- 19) Οι παρούσες κατευθυντήριες γραμμές καλύπτουν τις συλλογικές συμβάσεις που αφορούν τις συνθήκες εργασίας των μεμονωμένων αυτοαπασχολούμενων (βλέπε τμήματα III και IV του παρόντος εγγράφου). Για τους σκοπούς του παρόντος εγγράφου, ο όρος «μεμονωμένοι αυτοαπασχολούμενοι» αναφέρεται σε πρόσωπα που δεν έχουν σύμβαση εργασίας ή που δεν βρίσκονται σε σχέση εργασίας και βασίζονται πρωτίστως στην προσωπική τους εργασία για την παροχή των σχετικών υπηρεσιών. Οι μεμονωμένοι αυτοαπασχολούμενοι μπορούν να χρησιμοποιούν ορισμένα αγαθά ή περιουσιακά στοιχεία για την παροχή των υπηρεσιών τους. Για παράδειγμα, ένας/μία καθαριστής/-ρια χρησιμοποιεί εξαρτήματα καθαρισμού και ένας/μία μουσικός παίζει ένα μουσικό όργανο. Στις περιπτώσεις αυτές, τα αγαθά χρησιμοποιούνται ως βοηθητικό μέσο για την παροχή της τελικής υπηρεσίας και, ως εκ τούτου, θεωρείται ότι οι μεμονωμένοι αυτοαπασχολούμενοι βασίζονται στην προσωπική τους εργασία. Αντιθέτως, οι παρούσες κατευθυντήριες γραμμές δεν εφαρμόζονται στις οποίες η οικονομική δραστηριότητα του μεμονωμένου αυτοαπασχολούμενου συνίσταται απλώς στην από κοινού χρήση ή εκμετάλλευση αγαθών ή περιουσιακών στοιχείων ή στη μεταπώληση αγαθών/υπηρεσιών. Για παράδειγμα, όταν ένας/μία μεμονωμένος/-η αυτοαπασχολούμενος/-η εκμισθώνει κατάλυμα ή μεταπωλεί ανταλλακτικά αυτοκινήτων, οι δραστηριότητες αυτές αφορούν την εκμετάλλευση περιουσιακών στοιχείων και τη μεταπώληση αγαθών, και όχι την παροχή προσωπικής εργασίας.
- 20) Στο τμήμα III του παρόντος εγγράφου καθορίζονται οι κατηγορίες συλλογικών συμβάσεων οι οποίες αφορούν μεμονωμένους αυτοαπασχολούμενους και για τις οποίες η Επιτροπή θεωρεί ότι δεν εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής του άρθρου 101 της ΣΛΕΕ και στο τμήμα IV καθορίζονται οι κατηγορίες συλλογικών συμβάσεων στις οποίες δεν θα παρεμβαίνει η Επιτροπή. Οι κατηγορίες μεμονωμένων αυτοαπασχολούμενων και/ή οι συλλογικές συμβάσεις που προσδιορίζονται στα τμήματα III και IV του παρόντος εγγράφου θα πρέπει να τηρούν και να συμμορφώνονται πλήρως με τις γενικές αρχές που ορίζουν το πεδίο εφαρμογής του παρόντος εγγράφου, οι οποίες παρατίθενται στην παρούσα ενότητα II.
3. **Συλλογικές συμβάσεις μεμονωμένων αυτοαπασχολούμενων σε αντίστοιχη κατάσταση με εκείνη των εργαζομένων, οι οποίες δεν εμπίπτουν στο άρθρο 101 της ΣΛΕΕ**
- 21) Σε περιπτώσεις στις οποίες θεωρείται ότι οι μεμονωμένοι αυτοαπασχολούμενοι βρίσκονται σε κατάσταση αντίστοιχη με εκείνη των εργαζομένων, θα πρέπει να θεωρείται ότι οι συλλογικές συμβάσεις τους δεν εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής του άρθρου 101 της ΣΛΕΕ, ανεξάρτητα από το αν πληρούν τα κριτήρια για να χαρακτηριστούν ψευδο-αυτοαπασχολούμενοι (βλέπε παράγραφο 5 του παρόντος εγγράφου) ⁽¹⁹⁾.
- 22) Το Δικαστήριο έχει αποφανθεί ότι μια συλλογική σύμβαση που καλύπτει αυτοαπασχολούμενους επαγγελματίες μπορεί να θεωρηθεί ότι έχει προκύψει από κοινωνικό διάλογο σε περίπτωση όπου οι επαγγελματίες βρίσκονται σε κατάσταση αντίστοιχη με εκείνη των εργαζομένων ⁽²⁰⁾ και επιβεβαίωσε ότι «δεν είναι πάντοτε εύκολο, στη σύγχρονη οικονομία, να αποσαφηνιστεί αν κάποιος αυτοαπασχολούμενος [...] πρέπει όντως να εξομοιωθούν με επιχειρήσεις» ⁽²¹⁾. Το Δικαστήριο έχει επίσης αποφανθεί ότι «ο επαγγελματίας παύει να έχει την ιδιότητα του ανεξάρτητου οικονομικού φορέα, και επομένως τα χαρακτηριστικά της επιχειρήσεως, όταν δεν καθορίζει αυτοτελώς τη συμπεριφορά του στην αγορά, αλλά εξαρτάται πλήρως από τον εντολέα του, καθόσον δεν αναλαμβάνει κανέναν από τους οικονομικούς και εμπορικούς κινδύνους που απορρέουν από τη δραστηριότητα του τελευταίου και λειτουργεί ως προσθηδείς, ενσωματωμένος στην επιχείρηση του εντολέα» ⁽²²⁾.
- 23) Με βάση τα κριτήρια αυτά και λαμβανομένων υπόψη των εξελίξεων στην αγορά εργασίας της ΕΕ και σε εθνικό επίπεδο (όσον αφορά τη νομοθεσία και τη νομολογία), για τους σκοπούς του παρόντος εγγράφου, η Επιτροπή θεωρεί ότι οι ακόλουθες κατηγορίες μεμονωμένων αυτοαπασχολούμενων βρίσκονται σε κατάσταση αντίστοιχη με εκείνη των εργαζομένων και ότι, ως εκ τούτου, οι συλλογικές συμβάσεις τις οποίες συνάπτουν δεν εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής του άρθρου 101 της ΣΛΕΕ ⁽²³⁾:

⁽¹⁹⁾ Απόφαση της 4ης Δεκεμβρίου 2014, FNV Kunsten Informatie en Media κατά Staat der Nederlanden, C-413/13, ECLI:EU:C:2014:2411· απόφαση της 21ης Σεπτεμβρίου 1999, Albany International BV κατά Stichting Bedrijfspensioenfonds Textielindustrie, C-67/96, ECLI:EU:C:1999:430.

⁽²⁰⁾ Απόφαση της 4ης Δεκεμβρίου 2014, FNV Kunsten Informatie en Media κατά Staat der Nederlanden, C-413/13, ECLI:EU:C:2014:2411, σκέψη 31.

⁽²¹⁾ Απόφαση της 4ης Δεκεμβρίου 2014, FNV Kunsten Informatie en Media κατά Staat der Nederlanden, C-413/13, ECLI:EU:C:2014:2411, σκέψη 32.

⁽²²⁾ Απόφαση της 4ης Δεκεμβρίου 2014, FNV Kunsten Informatie en Media κατά Staat der Nederlanden, C-413/13, ECLI:EU:C:2014:2411, σκέψη 33· απόφαση της 14ης Δεκεμβρίου 2006, Confederación Española de Empresarios de Estaciones de Servicio κατά Compañía Española de Petróleos SA, C-217/05, ECLI:EU:C:2006:784, σκέψεις 43-44.

⁽²³⁾ Ορισμένοι μεμονωμένοι αυτοαπασχολούμενοι ενδέχεται να εμπίπτουν σε περισσότερες από μία κατηγορίες που καλύπτονται από τις παρούσες κατευθυντήριες γραμμές.

α) Οικονομικά εξαρτώμενοι μεμονωμένοι αυτοαπασχολούμενοι

- 24) Οι μεμονωμένοι αυτοαπασχολούμενοι που παρέχουν τις υπηρεσίες τους αποκλειστικά ή κατά κύριο λόγο σε έναν αντισυμβαλλόμενο είναι πιθανό να βρίσκονται σε κατάσταση οικονομικής εξάρτησης έναντι του εν λόγω αντισυμβαλλομένου. Γενικά, οι εν λόγω μεμονωμένοι αυτοαπασχολούμενοι δεν καθορίζουν αυτοτελώς τη συμπεριφορά τους στην αγορά και εξαρτώνται σε μεγάλο βαθμό από τον αντισυμβαλλόμενο τους και ενσωματώνονται στην επιχειρηματική του δραστηριότητα. Επιπλέον, είναι πιθανότερο να λάβουν εντολές σχετικά με τον τρόπο εκτέλεσης της εργασίας τους. Το ζήτημα των οικονομικά εξαρτώμενων αυτοαπασχολούμενων έχει αναγνωριστεί από σειρά εθνικών νόμων που παρέχουν στους εν λόγω μεμονωμένους αυτοαπασχολούμενους το δικαίωμα συλλογικής διαπραγμάτευσης, υπό την προϋπόθεση ότι πληρούν τα κριτήρια που καθορίζονται από τα αντίστοιχα εθνικά μέτρα ⁽²⁴⁾.
- 25) Η Επιτροπή θεωρεί ότι ένας/μία μεμονωμένος/-η αυτοαπασχολούμενος/-η βρίσκεται σε κατάσταση οικονομικής εξάρτησης όταν αποκτά τουλάχιστον το 50 % του συνολικού ετήσιου εισοδήματός του/της από εργασία από έναν και μόνο αντισυμβαλλόμενο. Ως εκ τούτου, οι συλλογικές συμβάσεις σχετικά με τη βελτίωση των συνθηκών εργασίας οι οποίες συνάπτονται μεταξύ μεμονωμένων αυτοαπασχολούμενων που βρίσκονται σε κατάσταση οικονομικής εξάρτησης και του αντισυμβαλλομένου τους από τον οποίο εξαρτώνται οικονομικά δεν εμπίπτουν στο άρθρο 101 της ΣΛΕΕ, ακόμη και αν οι εν λόγω αυτοαπασχολούμενοι δεν έχουν επαναχαρακτηριστεί ως εργαζόμενοι από τις εθνικές αρχές / τα εθνικά δικαστήρια.

Παράδειγμα 3

Σενάριο: Η εταιρεία X είναι μια εταιρεία αρχιτεκτόνων που συνάπτει συμβάσεις με μεγάλο αριθμό (αυτοαπασχολούμενων) αρχιτεκτόνων για την ολοκλήρωση των έργων της. Οι αρχιτέκτονες αποκτούν το 90 % του εισοδήματός τους από την εταιρεία X. Διαπραγματεύονται συλλογικά και συνάπτουν σύμβαση με την εταιρεία X, η οποία προβλέπει μέγιστο χρόνο εργασίας 45 ωρών εβδομαδιαίως, ετήσια άδεια 26 ημερολογιακών ημερών και καθορισμένες αμοιβές με βάση το επίπεδο πείρας του αρχιτέκτονα.

Ανάλυση: Οι αυτοαπασχολούμενοι αρχιτέκτονες, όπως και οι λοιποί ανεξάρτητοι εργολήπτες, θεωρούνται εν γένει επιχειρήσεις για τους σκοπούς του άρθρου 101 της ΣΛΕΕ και, ως εκ τούτου, η διάταξη αυτή εφαρμόζεται στις μεταξύ τους συμφωνίες. Ωστόσο, η σύμβαση που συνάπτεται μεταξύ των αυτοαπασχολούμενων αρχιτεκτόνων και της εταιρείας X δεν εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής του άρθρου 101 της ΣΛΕΕ, δεδομένου ότι πρόκειται για συλλογική σύμβαση σχετικά με τις συνθήκες εργασίας μεταξύ της εταιρείας X και προσώπων για τα οποία μπορεί να θεωρηθεί ότι βρίσκονται σε αντίστοιχη κατάσταση με εκείνη των εργαζομένων (όσον αφορά την οικονομική εξάρτησή τους). Στο παράδειγμα αυτό, οι αρχιτέκτονες εξαρτώνται οικονομικά από τον αντισυμβαλλόμενο τους (εταιρεία X), δεδομένου ότι αποκτούν το 90 % του εισοδήματός τους από την εν λόγω εταιρεία. Ως εκ τούτου, μπορούν να θεωρηθούν ενσωματωμένοι στην εταιρεία X.

β) Μεμονωμένοι αυτοαπασχολούμενοι που εργάζονται «παράλληλα» με εργαζόμενους

- 26) Οι μεμονωμένοι αυτοαπασχολούμενοι που εκτελούν τα ίδια ή παρόμοια καθήκοντα «παράλληλα» με τους εργαζόμενους για τον ίδιο αντισυμβαλλόμενο βρίσκονται σε αντίστοιχη κατάσταση με εκείνη των εργαζομένων, καθώς παρέχουν τις υπηρεσίες τους υπό τις εντολές του αντισυμβαλλομένου τους και δεν αναλαμβάνουν τους εμπορικούς κινδύνους που απορρέουν από τη δραστηριότητα του αντισυμβαλλομένου ούτε απολαύουν ανεξαρτησίας όσον αφορά την άσκηση της συγκεκριμένης οικονομικής δραστηριότητας. Εναπόκειται στις αρμόδιες εθνικές αρχές / στα αρμόδια εθνικά δικαστήρια να αποφασίσουν αν η συμβατική σχέση των αυτοαπασχολούμενων που εργάζονται παράλληλα με τους εργαζόμενους θα πρέπει να επαναχαρακτηριστεί ως σχέση εξαρτημένης εργασίας. Ωστόσο, στις περιπτώσεις στις οποίες οι μεμονωμένοι αυτοαπασχολούμενοι δεν έχουν επαναχαρακτηριστεί ως εργαζόμενοι, μπορούν να συνεχίσουν να επωφελούνται από συλλογικές διαπραγματεύσεις. Η πραγματικότητα αυτή έχει αναγνωριστεί από την πρακτική που ακολουθείται σε διάφορα κράτη μέλη, όπου οι συλλογικές συμβάσεις καλύπτουν τους εργαζόμενους και τους αυτοαπασχολούμενους που δραστηριοποιούνται στους ίδιους τομείς ⁽²⁵⁾.
- 27) Ως εκ τούτου, οι συλλογικές συμβάσεις που αφορούν τις συνθήκες εργασίας μεταξύ ενός αντισυμβαλλομένου και μεμονωμένων αυτοαπασχολούμενων που εκτελούν τα ίδια ή παρόμοια καθήκοντα «παράλληλα» με τους εργαζόμενους για τον ίδιο αντισυμβαλλόμενο δεν εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής του άρθρου 101 της ΣΛΕΕ, ακόμη και αν οι εν λόγω αυτοαπασχολούμενοι δεν έχουν επαναχαρακτηριστεί ως εργαζόμενοι από τις εθνικές αρχές / τα εθνικά δικαστήρια. Το ίδιο ισχύει και για τις συλλογικές συμβάσεις οι οποίες, σύμφωνα με τα συστήματα κοινωνικού διαλόγου, καλύπτουν τόσο τους εργαζόμενους όσο και τους μεμονωμένους αυτοαπασχολούμενους.

⁽²⁴⁾ Για παράδειγμα, η Γερμανία, σύμφωνα με το άρθρο 12α του νόμου για τις συλλογικές συμβάσεις, στην έκδοση που δημοσιεύθηκε στις 25 Αυγούστου 1969 (Ομοσπονδιακή Επίσημη Εφημερίδα I, σ. 1323), όπως τροποποιήθηκε τελευταία με το άρθρο 8 του νόμου της 20ής Μαΐου 2020 (Ομοσπονδιακή Επίσημη Εφημερίδα I, σ. 1055) ή η Ισπανία, σύμφωνα με το άρθρο 11 του νόμου 20/2007, της 11ης Ιουλίου, σχετικά με το καθεστώς της αυτοαπασχόλησης, Επίσημη Εφημερίδα του Κράτους αριθ. 166 της 12ης Ιουλίου 2007, σελίδες 29964 έως 29978, βασίστηκαν αμφότερες σε κριτήριο οικονομικής εξάρτησης. Ορισμένοι μεμονωμένοι αυτοαπασχολούμενοι ενδέχεται να εμπίπτουν σε περισσότερες από μία κατηγορίες που καλύπτονται από τις παρούσες κατευθυντήριες γραμμές.

⁽²⁵⁾ Βλέπε, για παράδειγμα, το άρθρο 14 της συλλογικής σύμβασης στον τομέα του θεάτρου και του χορού στις Κάτω Χώρες, η οποία συνάφθηκε μεταξύ της Kunstenbond (ένωσης καλλιτεχνών) και της Nederlandse Associatie voor Podiumkunsten (ολλανδικής ένωσης ερμηνευτικών τεχνών) για την περίοδο από την 1η Ιανουαρίου 2020 έως τις 31 Δεκεμβρίου 2021, διαθέσιμη στη διεύθυνση <https://www.nap.k.nl/wp-content/uploads/2019/12/Cao-TD-2020-2021.pdf> ή το άρθρο 2 της συλλογικής σύμβασης για τους επαγγελματίες δημοσιογράφους, η οποία συνάφθηκε μεταξύ του Gospodarska zbornica Slovenije (Εμπορικού και Βιομηχανικού Επιμελητηρίου της Σλοβενίας), του Svet RTV Slovenija (Συμβουλίου Ραδιοτηλεόρασης της Σλοβενίας) και της Združenje radijskih postaj Slovenije ter (Σλοβενικής Ένωσης Ραδιοφωνικών Σταθμών) και της Sindikat novinarjev Slovenije (Συνδικαλιστικής Ένωσης Σλοβένων Δημοσιογράφων), η οποία διατίθεται στη διεύθυνση <http://www.pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=KOLP49>.

Παράδειγμα 4

Σενάριο: Η εταιρεία X διοργανώνει συναυλίες ορχήστρας και άλλες εκδηλώσεις κλασικής μουσικής. Πολλοί μουσικοί εργάζονται για την εταιρεία X είτε ως εργαζόμενοι είτε ως αυτοαπασχολούμενοι, βάσει ετήσιων συμβάσεων. Οι μουσικοί αυτοί, ανεξάρτητα από το καθεστώς τους, λαμβάνουν εντολές από τον πολιτιστικό διευθυντή της εταιρείας X σχετικά με τα έργα που πρέπει να εκτελέσουν, τον χρόνο και τον τόπο διεξαγωγής για τις πρόβες, καθώς και τις εκδηλώσεις στις οποίες πρέπει να συμμετάσχουν. Η εταιρεία X έχει συνάψει συλλογική σύμβαση με όλους τους μουσικούς. Με τη σύμβαση αυτή θεσπίζεται ανώτατο όριο 45 ωρών εργασίας εβδομαδιαίως και χορηγείται στους μουσικούς ειδική άδεια μίας ημέρας μετά την εκτέλεση 3 συναυλιών εντός της ίδιας εβδομάδας.

Ανάλυση: Οι μεμονωμένοι αυτοαπασχολούμενοι μουσικοί βρίσκονται σε αντίστοιχη κατάσταση με εκείνη των εργαζομένων της εταιρείας X όσον αφορά τη σχέση εξάρτησης και την ομοιότητα των καθηκόντων. Εκτελούν τα ίδια καθήκοντα με τους μισθωτούς μουσικούς (δηλαδή την εκτέλεση μουσικής για εκδηλώσεις), υπόκεινται στις ίδιες εντολές της εταιρείας X όσον αφορά το περιεχόμενο, τον τόπο και τον χρόνο των εκτελέσεων και προσλαμβάνονται για παρόμοια διάρκεια με τους μισθωτούς μουσικούς. Υπό τις συνθήκες αυτές, η συλλογική σύμβαση που ρυθμίζει τις συνθήκες εργασίας των μουσικών δεν εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής του άρθρου 101 της ΣΛΕΕ.

γ) *Μεμονωμένοι αυτοαπασχολούμενοι που εργάζονται μέσω ψηφιακών πλατφορμών εργασίας*

- 28) Η ανάπτυξη της οικονομίας των επιγραμμικών πλατφορμών και η παροχή εργασίας μέσω ψηφιακών πλατφορμών εργασίας έχουν δημιουργήσει μια νέα πραγματικότητα για ορισμένους μεμονωμένους αυτοαπασχολούμενους, οι οποίοι βρίσκονται σε κατάσταση αντίστοιχη με εκείνη των εργαζομένων εναντί των ψηφιακών πλατφορμών εργασίας μέσω των οποίων ή στις οποίες παρέχουν την εργασία τους. Οι μεμονωμένοι αυτοαπασχολούμενοι μπορεί να εξαρτώνται από ψηφιακές πλατφόρμες, ιδίως όσον αφορά την προσέγγιση των πελατών τους, και ενδέχεται συχνά να έρχονται αντιμέτωποι με προσφορές εργασίας που καλούνται είτε να τις αποδεχθούν ως έχουν είτε να τις απορρίψουν, με ελάχιστο ή καθόλου περιθώριο διαπραγμάτευσης των συνθηκών εργασίας τους, συμπεριλαμβανομένης της αμοιβής τους. Οι ψηφιακές πλατφόρμες εργασίας είναι συνήθως σε θέση να επιβάλλουν μονομερώς τους όρους και τις προϋποθέσεις που διέπουν τη σχέση τους, χωρίς προηγούμενη ενημέρωση ή διαβούλευση με τους μεμονωμένους αυτοαπασχολούμενους.
- 29) Η πρόσφατη νομολογία και οι νομοθετικές εξελίξεις σε εθνικό επίπεδο παρέχουν περαιτέρω ενδείξεις για τη συγκρισιμότητα των εν λόγω αυτοαπασχολούμενων με τους εργαζομένους. Στο πλαίσιο υποθέσεων επαναχαρακτηρισμού, τα εθνικά δικαστήρια αναγνωρίζουν όλο και περισσότερο την εξάρτηση των επαγγελματιών από ορισμένα είδη πλατφορμών ή ακόμη και την ύπαρξη σχέσης εξαρτημένης εργασίας ⁽²⁶⁾. Στο ίδιο πνεύμα, ορισμένα κράτη μέλη έχουν θεσπίσει νομοθεσία ⁽²⁷⁾ που θεσμοθετεί τεκμήριο σχέσης εξαρτημένης εργασίας ή δικαίωμα συλλογικής διαπραγμάτευσης για τους επαγγελματίες που παρέχουν υπηρεσίες σε ψηφιακές πλατφόρμες ή μέσω αυτών.
- 30) Για τους σκοπούς του παρόντος εγγράφου, με τον όρο «ψηφιακή πλατφόρμα εργασίας» νοείται κάθε φυσικό ή νομικό πρόσωπο που παρέχει εμπορική υπηρεσία η οποία πληροί όλες τις ακόλουθες απαιτήσεις: i) παρέχεται, τουλάχιστον εν μέρει, εξ αποστάσεως με ηλεκτρονικά μέσα, όπως ιστότοπο ή εφαρμογή για φορητές συσκευές· ii) παρέχεται κατόπιν αιτήσεως του αποδέκτη της υπηρεσίας· και iii) περιλαμβάνει, ως αναγκαία και ουσιώδη συνιστώσα, την οργάνωση της εργασίας που εκτελείται από φυσικά πρόσωπα, ανεξάρτητα από το αν η εν λόγω εργασία εκτελείται μέσω διαδικτύου ή σε συγκεκριμένη τοποθεσία. Οι πλατφόρμες που δεν οργανώνουν την εργασία των ατόμων αλλά απλώς παρέχουν ένα μέσο με το οποίο οι μεμονωμένοι αυτοαπασχολούμενοι μπορούν να προσεγγίσουν τους τελικούς χρήστες δεν αποτελούν ψηφιακές πλατφόρμες εργασίας. Για παράδειγμα, μια πλατφόρμα που απλώς συγκεντρώνει και παρουσιάζει τους διαθέσιμους επαγγελματίες (π.χ. υδραυλικούς) σε μια συγκεκριμένη περιοχή, επιτρέποντας με τον τρόπο αυτόν στους πελάτες να χρησιμοποιούν τις υπηρεσίες τους κατά παραγγελία, δεν θεωρείται ψηφιακή πλατφόρμα εργασίας, καθώς δεν οργανώνει την εργασία των επαγγελματιών.
- 31) Λαμβανομένων υπόψη των ανωτέρω, οι συλλογικές συμβάσεις μεταξύ μεμονωμένων αυτοαπασχολούμενων και ψηφιακών πλατφορμών εργασίας, οι οποίες, ως εκ της φύσεως και του αντικειμένου τους, αποσκοπούν στη βελτίωση των συνθηκών εργασίας, δεν εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής του άρθρου 101 της ΣΛΕΕ, ακόμη και αν οι εν λόγω αυτοαπασχολούμενοι δεν έχουν επαναχαρακτηρισθεί ως εργαζόμενοι από τις εθνικές αρχές / τα εθνικά δικαστήρια.

⁽²⁶⁾ Για λεπτομερή επισκόπηση της νομολογίας σε εννέα κράτη μέλη της ΕΕ, στην Ελβετία και στο Ηνωμένο Βασίλειο, βλέπε Hiebl, C., «Case Law on the Classification of Platform Workers: Trans-European Comparative Analysis and Tentative conclusions», *Comparative Labour Law & Policy Journal*, 2.5.2021, https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=3839603.

⁽²⁷⁾ Βλέπε, για παράδειγμα, την Ισπανία, με το βασιλικό νομοθετικό διάταγμα 9/2021, της 11ης Μαΐου, για την τροποποίηση του αναδιατυπωμένου κειμένου του εργατικού κώδικα, που εγκρίθηκε με το βασιλικό νομοθετικό διάταγμα 2/2015, της 23ης Οκτωβρίου, για τη διασφάλιση των εργασιακών δικαιωμάτων των ατόμων που ασχολούνται με τη διανομή στον τομέα των ψηφιακών πλατφορμών, Επίσημη Εφημερίδα του Κράτους αριθ. 113 της 12ης Μαΐου 2021, σελίδες 56733 έως 56738· ή την Ελλάδα με τον ακόλουθο νόμο: Ελληνική Δημοκρατία, Ν. 4808/2021 για την Προστασία της Εργασίας - Σύσταση Ανεξάρτητης Αρχής «Επιθεώρηση Εργασίας» - Κύρωση της Σύμβασης 190 της Διεθνούς Οργάνωσης Εργασίας για την εξάλειψη της βίας και παρενόχλησης στον κόσμο της εργασίας - Κύρωση της Σύμβασης 187 της Διεθνούς Οργάνωσης Εργασίας για το Πλαίσιο Προώθησης της Ασφάλειας και της Υγείας στην Εργασία - Ενσωμάτωση της Οδηγίας (ΕΕ) 2019/1158 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 20ής Ιουνίου 2019 για την ισορροπία μεταξύ της επαγγελματικής και της ιδιωτικής ζωής, άλλες διατάξεις του Υπουργείου Εργασίας και Κοινωνικών Υποθέσεων και λοιπές επείγουσες ρυθμίσεις, ΦΕΚ Α' 101/19-06-2021.

Παράδειγμα 5

Σενάριο: Μία ομάδα οδηγών που εργάζονται για πλατφόρμες μεταφοράς επιβατών αρχίζει διαπραγματεύσεις με την περιφερειακή ένωση στην οποία συμμετέχουν ως μέλη οι πλατφόρμες μεταφοράς επιβατών με σκοπό τη σύναψη συλλογικής σύμβασης για τη βελτίωση των συνθηκών εργασίας των οδηγών. Πριν από την έναρξη διαπραγματεύσεων με τους οδηγούς, οι πλατφόρμες μεταφοράς επιβατών (μέλη της ένωσης) συντονίζουν τη διαπραγματευτική τους στρατηγική. Τελικά, οι διαπραγματεύσεις αποτυγχάνουν και δεν συνάπτεται συλλογική σύμβαση. Στη συνέχεια, η ένωση πλατφορμών μεταφοράς επιβατών εκδίδει απόφαση η οποία καθορίζει ελάχιστη τιμή 5 EUR ανά διαδρομή για τους καταναλωτές. Οι πλατφόρμες συζητήσαν επίσης τη δυνατότητα καθορισμού ελάχιστης τιμής ανά διαδρομή στο πλαίσιο του συντονισμού τους πριν από την έναρξη των διαπραγματεύσεων με τους οδηγούς.

Ανάλυση: Μέσω της ένωσής τους, οι πλατφόρμες μεταφοράς επιβατών επιχειρούν να διαπραγματευτούν συλλογική σύμβαση με τους οδηγούς, με στόχο τη βελτίωση των συνθηκών εργασίας των οδηγών. Παρά το γεγονός ότι τελικά δεν συνάπτεται σύμβαση, οι διαπραγματεύσεις μεταξύ των μεμονωμένων αυτοαπασχολούμενων οδηγών και της ένωσης πλατφορμών δεν εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής του άρθρου 101 της ΣΛΕΕ. Το ίδιο ισχύει και για τον συντονισμό μεταξύ των πλατφορμών που προηγούνται των διαπραγματεύσεων με τους οδηγούς, υπό την προϋπόθεση ότι ο εν λόγω συντονισμός είναι αναγκαίος και αναλογικός για τη διαπραγμάτευση συλλογικής σύμβασης που καλύπτεται από τις παρούσες κατευθυντήριες γραμμές.

Ωστόσο, οι συζητήσεις μεταξύ των πλατφορμών σχετικά με την ελάχιστη τιμή ανά διαδρομή που πρέπει να χρεώνεται στους καταναλωτές δεν αφορούν τις συνθήκες εργασίας. Ο εν λόγω συντονισμός σχετικά με τον καθορισμό των τιμών μεταξύ ανταγωνιστών ενδέχεται να συνιστά παράβαση του άρθρου 101 της ΣΛΕΕ ως εκ του αντικειμένου. Σε κάθε περίπτωση, η απόφαση που λαμβάνεται από την ένωση πλατφορμών μεταφοράς επιβατών δεν εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής του παρόντος εγγράφου, διότι δεν είναι αποτέλεσμα συλλογικών διαπραγματεύσεων μεταξύ των μεμονωμένων αυτοαπασχολούμενων και των αντισυμβαλλομένων τους. Είναι αποτέλεσμα συμφωνίας μεταξύ των μελών της ένωσης, δηλαδή των πλατφορμών (ανταγωνιστών).

Αντιθέτως, εάν οι μεμονωμένοι αυτοαπασχολούμενοι οδηγοί και η ένωση πλατφορμών είχαν συμφωνήσει συλλογικά ελάχιστη αμοιβή 5 EUR ανά διαδρομή για τους οδηγούς (ανεξαρτήτως του τρόπου με τον οποίο μετακυλιέται το κόστος αυτό στους καταναλωτές), η συμφωνία αυτή θα είχε θεωρηθεί ότι αφορά τις συνθήκες εργασίας και, ως εκ τούτου, δεν εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής του άρθρου 101 της ΣΛΕΕ.

4. Προτεραιότητες της Επιτροπής για την επιβολή της νομοθεσίας

- 32) Σε ορισμένες περιπτώσεις, οι μεμονωμένοι αυτοαπασχολούμενοι που δεν βρίσκονται σε αντίστοιχη κατάσταση με εκείνη των εργαζομένων ενδέχεται, ωστόσο, να βρίσκονται σε ανίσχυρη διαπραγματευτική θέση έναντι των αντισυμβαλλομένων τους και, ως εκ τούτου, ενδέχεται να μην έχουν τη δυνατότητα να επηρεάσουν σημαντικά τις συνθήκες εργασίας τους. Ως εκ τούτου, ακόμη και αν δεν μπορεί να υποτεθεί ότι οι συλλογικές συμβάσεις τους δεν εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής του άρθρου 101 της ΣΛΕΕ, οι εν λόγω μεμονωμένοι αυτοαπασχολούμενοι ενδέχεται στην πραγματικότητα να αντιμετωπίσουν προβλήματα παρόμοια με εκείνα που αντιμετωπίζουν οι μεμονωμένοι αυτοαπασχολούμενοι που ανήκουν στις κατηγορίες που περιγράφονται ανωτέρω. Για τον λόγο αυτό, στον βαθμό που οι συλλογικές συμβάσεις αποσκοπούν στη διόρθωση μιας σαφούς ανισορροπίας στη διαπραγματευτική ισχύ των μεμονωμένων αυτοαπασχολούμενων σε σχέση με τους αντισυμβαλλομένους τους και αποσκοπούν, ως εκ της φύσεως και του αντικειμένου τους, στη βελτίωση των συνθηκών εργασίας, η Επιτροπή δεν θα παρεμβαίνει εναντίον τους.
- 33) Οι ακόλουθες κατηγορίες συλλογικών συμβάσεων θα θεωρείται ότι πληρούν τα ανωτέρω κριτήρια:
- α) Συλλογικές συμβάσεις που συνάπτονται από μεμονωμένους αυτοαπασχολούμενους με αντισυμβαλλομένους ορισμένης οικονομικής ισχύος
- 34) Οι μεμονωμένοι αυτοαπασχολούμενοι που συναλλάσσονται με αντισυμβαλλομένους που διαθέτουν ορισμένο επίπεδο οικονομικής ισχύος και, ως εκ τούτου, αγοραστικής δύναμης, ενδέχεται να μην έχουν επαρκή διαπραγματευτική ισχύ για να επηρεάσουν τις συνθήκες εργασίας τους. Στην περίπτωση αυτή, οι συλλογικές συμβάσεις μπορούν να αποτελέσουν θεμιτό μέσο για τη διόρθωση της ανισορροπίας στη διαπραγματευτική ισχύ μεταξύ των δύο πλευρών.
- 35) Συνεπώς, η Επιτροπή δεν θα παρεμβαίνει εναντίον των συλλογικών συμβάσεων μεταξύ μεμονωμένων αυτοαπασχολούμενων και των αντισυμβαλλομένων τους σε περιπτώσεις στις οποίες υπάρχει σαφής ανισορροπία στη διαπραγματευτική ισχύ ⁽²⁸⁾. Μια τέτοια ανισορροπία στη διαπραγματευτική ισχύ θα θεωρείται ότι υφίσταται τουλάχιστον:
- όταν μεμονωμένοι αυτοαπασχολούμενοι διαπραγματεύονται ή συνάπτουν συλλογικές συμβάσεις με έναν ή περισσότερους αντισυμβαλλομένους που αντιπροσωπεύουν ολόκληρο τον τομέα ή τον κλάδο· και
 - όταν μεμονωμένοι αυτοαπασχολούμενοι διαπραγματεύονται ή συνάπτουν συλλογικές συμβάσεις με αντισυμβαλλόμενο του οποίου ο συνολικός ετήσιος κύκλος εργασιών υπερβαίνει τα 2 εκατ. EUR ή του οποίου ο αριθμός απασχολούμενων είναι ίσος ή μεγαλύτερος από 10 άτομα, ή με περισσότερους αντισυμβαλλομένους που από κοινού υπερβαίνουν ένα από αυτά τα όρια ⁽²⁹⁾.

⁽²⁸⁾ Οι παρούσες κατευθυντήριες γραμμές δεν θα πρέπει να ερμηνεύονται υπό την έννοια ότι θεσπίζουν (θετική) προτεραιότητα της Επιτροπής για την επιβολή της νομοθεσίας όσον αφορά τις συλλογικές διαπραγματεύσεις και συμβάσεις μεταξύ μεμονωμένων αυτοαπασχολούμενων και επιχειρήσεων κάτω από τα όρια αυτά.

⁽²⁹⁾ Όπως υπολογίζονται σύμφωνα με τον τίτλο 1 του παραρτήματος της σύστασης της Επιτροπής, της 6ης Μαΐου 2003, σχετικά με τον ορισμό των πολύ μικρών, των μικρών και των μεσαίων επιχειρήσεων [κοινοποιηθείσα υπό τον αριθμό E(2003) 1422] (EE L 124 της 20.5.2003, σ. 36).

Παράδειγμα 6

Σενάριο: Οι εταιρείες X, Y και Z παρέχουν υπηρεσίες συντήρησης και επισκευής αυτοκινήτων. Ο συνολικός κύκλος εργασιών της εταιρείας X ανέρχεται σε 700 000 EUR, της εταιρείας Y σε 1 εκατ. EUR και της εταιρείας Z σε 500 000 EUR. Οι μεμονωμένοι αυτοαπασχολούμενοι τεχνικοί που εργάζονται για τις εταιρείες αυτές ως ανεξάρτητοι επαγγελματίες δεν είναι ικανοποιημένοι με τις χαμηλές αμοιβές τους και τις κακές συνθήκες όσον αφορά την ασφάλειά τους και αποφασίζουν να διαπραγματευθούν από κοινού με τις εταιρείες X, Y και Z προκειμένου να βελτιώσουν τις συνθήκες εργασίας τους. Οι τρεις εταιρείες αρνούνται να διαπραγματευθούν, ισχυριζόμενες ότι οποιαδήποτε συλλογική σύμβαση με τους μεμονωμένους αυτοαπασχολούμενους τεχνικούς θα συνιστούσε παράβαση του άρθρου 101 της ΣΛΕΕ.

Ανάλυση: Τόσο οι μεμονωμένοι αυτοαπασχολούμενοι τεχνικοί όσο και οι τρεις εταιρείες παροχής υπηρεσιών στον τομέα της αυτοκινητοβιομηχανίας είναι επιχειρήσεις για τους σκοπούς του άρθρου 101 της ΣΛΕΕ. Το τεκμήριο της ανισορροπίας στη διαπραγματευτική ισχύ δεν θα ίσχυε εάν οι εταιρείες X, Y ή Z διαπραγματεύονταν σε ανεξάρτητη βάση, δεδομένου ότι καμία από αυτές δεν πληροί το όριο του κύκλου εργασιών των 2 εκατ. EUR που καθορίζεται στην παράγραφο 35 του παρόντος εγγράφου. Ωστόσο, στην προκειμένη περίπτωση ισχύει πράγματι το τεκμήριο, διότι οι τρεις εταιρείες διαπραγματεύονται συλλογικά και, συνεπώς, λαμβάνεται υπόψη ο συνολικός κύκλος εργασιών τους. Ως εκ τούτου, η Επιτροπή δεν θα παρέμβει εναντίον των συλλογικών συμβάσεων που αφορούν τις συνθήκες εργασίας των μεμονωμένων αυτοαπασχολούμενων στην προκειμένη περίπτωση.

β) Συλλογικές συμβάσεις που συνάπτονται από αυτοαπασχολούμενους σύμφωνα με την εθνική ή την ενωσιακή νομοθεσία

- 36) Σε ορισμένες περιπτώσεις, ο εθνικός νομοθέτης, επιδιώκοντας την επίτευξη κοινωνικών στόχων, ενήργησε για να αντιμετωπίσει την ανισορροπία στη διαπραγματευτική ισχύ ορισμένων κατηγοριών μεμονωμένων αυτοαπασχολούμενων, είτε i) παρέχοντας ρητά στα πρόσωπα αυτά το δικαίωμα συλλογικής διαπραγμάτευσης είτε ii) αποκλείοντας από το πεδίο εφαρμογής του εθνικού δικαίου του ανταγωνισμού τις συλλογικές συμβάσεις που συνάπτονται από αυτοαπασχολούμενους σε ορισμένα επαγγέλματα. Ως εκ τούτου, όταν τα εν λόγω εθνικά μέτρα θεσπίζονται με γνώμονα κοινωνικούς στόχους, η Επιτροπή δεν θα παρεμβαίνει εναντίον των συλλογικών συμβάσεων που αφορούν κατηγορίες μεμονωμένων αυτοαπασχολούμενων στις οποίες εφαρμόζεται η εν λόγω εθνική νομοθεσία.

Παράδειγμα 7

Σενάριο: Το εθνικό δίκαιο του κράτους μέλους Α αποκλείει από το πεδίο εφαρμογής του εθνικού δικαίου του ανταγωνισμού τις συμφωνίες που συνάπτονται από ορισμένους αυτοαπασχολούμενους στον πολιτιστικό τομέα.

Ανάλυση: Το κράτος μέλος Α έχει θεσπίσει τομεακή εξαίρεση από το εθνικό δίκαιο του ανταγωνισμού με γνώμονα κοινωνικούς στόχους. Ακόμη και αν το πεδίο εφαρμογής του μέτρου ενδέχεται να εκτείνεται πέραν της κατάστασης των μεμονωμένων αυτοαπασχολούμενων, όπως εξετάζεται στο τμήμα III του παρόντος εγγράφου, η Επιτροπή δεν θα παρεμβαίνει εναντίον των συλλογικών συμβάσεων που συνάπτονται από μεμονωμένους αυτοαπασχολούμενους σύμφωνα με το εθνικό μέτρο.

Παράδειγμα 8

Σενάριο: Το εργατικό δίκαιο του κράτους μέλους Β θεσπίζει το δικαίωμα των μεμονωμένων αυτοαπασχολούμενων δημοσιογράφων να διαπραγματευθούν συλλογικά με τις εταιρείες στις οποίες παρέχουν τις υπηρεσίες τους.

Ανάλυση: Το κράτος μέλος Β έχει χορηγήσει ρητά το δικαίωμα συλλογικής διαπραγμάτευσης σε συγκεκριμένη κατηγορία αυτοαπασχολούμενων, δηλαδή στους δημοσιογράφους. Αυτό σημαίνει ότι οι συλλογικές συμβάσεις που συνάπτονται μεταξύ δημοσιογράφων και εταιρειών στις οποίες παρέχουν τις υπηρεσίες τους δεν θεωρούνται αντιανταγωνιστικές βάσει του εθνικού δικαίου του ανταγωνισμού. Ως εκ τούτου, στην προκειμένη περίπτωση, η Επιτροπή δεν θα παρέμβει εναντίον των συλλογικών συμβάσεων που συνάπτονται από μεμονωμένους αυτοαπασχολούμενους δημοσιογράφους.

- 37) Στο ίδιο πνεύμα, η οδηγία για τα δικαιώματα πνευματικής ιδιοκτησίας ⁽³⁰⁾ έχει θεσπίσει την αρχή ότι οι δημιουργοί και οι ερμηνευτές ⁽³¹⁾ δικαιούνται να λαμβάνουν δέουσα και αναλογική αμοιβή όταν παρέχουν άδεια ή μεταβιβάζουν τα αποκλειστικά τους δικαιώματα για την εκμετάλλευση των έργων τους ή άλλων αντικειμένων προστασίας δυνάμει δικαιωμάτων

⁽³⁰⁾ Οδηγία (ΕΕ) 2019/790 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 17ης Απριλίου 2019, για τα δικαιώματα πνευματικής ιδιοκτησίας και τα συγγενικά δικαιώματα στην ψηφιακή ενιαία αγορά και την τροποποίηση των οδηγιών 96/9/ΕΚ και 2001/29/ΕΚ, PE/51/2019/REV/1 (ΕΕ L 130 της 17.5.2019, σ. 92).

⁽³¹⁾ Όλοι οι δημιουργοί και οι ερμηνευτές καλύπτονται από το άρθρο 18 της οδηγίας για τα δικαιώματα πνευματικής ιδιοκτησίας, με εξαίρεση τους δημιουργούς προγράμματος ηλεκτρονικού υπολογιστή κατά την έννοια του άρθρου 2 της οδηγίας 2009/24/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 23ης Απριλίου 2009, για τη νομική προστασία των προγραμμάτων ηλεκτρονικών υπολογιστών (ΕΕ L 111 της 5.5.2009, σ. 16). Άρθρο 23 παράγραφος 2 της οδηγίας (ΕΕ) 2019/790 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 17ης Απριλίου 2019, για τα δικαιώματα πνευματικής ιδιοκτησίας και τα συγγενικά δικαιώματα στην ψηφιακή ενιαία αγορά και την τροποποίηση των οδηγιών 96/9/ΕΚ και 2001/29/ΕΚ, PE/51/2019/REV/1 (ΕΕ L 130 της 17.5.2019, σ. 92).

πνευματικής ιδιοκτησίας και συγγενικών δικαιωμάτων⁽³²⁾. Οι δημιουργοί και οι ερμηνευτές συνήθως βρίσκονται σε ασθενέστερη συμβατική θέση από τους αντισυμβαλλομένους τους⁽³³⁾ και η οδηγία προβλέπει τη δυνατότητα ενίσχυσης της συμβατικής τους θέσης προκειμένου να διασφαλίζεται εύλογη αμοιβή στις συμβάσεις εκμετάλλευσης που συνάπτουν⁽³⁴⁾. Η οδηγία για τα δικαιώματα πνευματικής ιδιοκτησίας παρέχει ευελιξία στα κράτη μέλη όσον αφορά την εφαρμογή αυτής της αρχής με τη χρήση διαφόρων μηχανισμών (συμπεριλαμβανομένων των συλλογικών διαπραγματεύσεων), υπό τον όρο ότι συμμορφώνονται με το δίκαιο της ΕΕ⁽³⁵⁾.

- 38) Σύμφωνα με τις διατάξεις αυτές και με την επιφύλαξη τυχόν άλλων διατάξεων της οδηγίας για τα δικαιώματα πνευματικής ιδιοκτησίας, η Επιτροπή δεν θα παρεμβαίνει εναντίον συλλογικών συμβάσεων που συνάπτονται από μεμονωμένους αυτοαπασχολούμενους δημιουργούς ή ερμηνευτές με τους αντισυμβαλλομένους τους σύμφωνα με την εν λόγω οδηγία.
- 39) Η παράγραφος 38 του παρόντος εγγράφου δεν εφαρμόζεται στις συλλογικές διαπραγματεύσεις που συνάπτονται στο πλαίσιο οργανισμών συλλογικής διαχείρισης ή ανεξάρτητων οντοτήτων διαχείρισης⁽³⁶⁾. Οι παρούσες κατευθυντήριες γραμμές δεν θα πρέπει να ερμηνεύονται υπό την έννοια ότι αποκλείουν από την εφαρμογή του δικαίου ανταγωνισμού της ΕΕ τις πρακτικές των εν λόγω οργανισμών ή οντοτήτων⁽³⁷⁾.

Παράδειγμα 9

Σενάριο: Η εταιρεία Υ είναι εκδότης εφημερίδων και περιοδικών. Διάφοροι δημοσιογράφοι που εργάζονται ως ελεύθεροι επαγγελματίες συνεισφέρουν με άρθρα στις εκδόσεις της εταιρείας Υ. Η εταιρεία Υ αμείβει τους δημοσιογράφους με βάση τα άρθρα που δημοσιεύονται σε κάθε εφημερίδα ή περιοδικό. Οι δημοσιογράφοι δεν είναι ικανοποιημένοι με το ύψος της αμοιβής που λαμβάνουν από την εταιρεία Υ και διαπραγματεύονται και συμφωνούν συλλογικά με την εταιρεία Υ την αύξηση των δικαιωμάτων (αμοιβών) που καταβάλλει η εταιρεία Υ κατά 20 %.

Ανάλυση: Σύμφωνα με τις παρούσες κατευθυντήριες γραμμές, η Επιτροπή δεν θα παρέμβει εναντίον της συλλογικής σύμβασης που συνάπτουν οι μεμονωμένοι αυτοαπασχολούμενοι (ελεύθεροι επαγγελματίες) δημοσιογράφοι και η εταιρεία Υ, δεδομένου ότι η σύμβαση συνάπτεται σύμφωνα με την οδηγία για τα δικαιώματα πνευματικής ιδιοκτησίας.

⁽³²⁾ Άρθρο 18 παράγραφος 1 και αιτιολογική σκέψη 72 της οδηγίας (ΕΕ) 2019/790 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 17ης Απριλίου 2019, για τα δικαιώματα πνευματικής ιδιοκτησίας και τα συγγενικά δικαιώματα στην ψηφιακή ενιαία αγορά και την τροποποίηση των οδηγιών 96/9/ΕΚ και 2001/29/ΕΚ, PE/51/2019/REV/1 (ΕΕ L 130 της 17.5.2019, σ. 92). Βλέπε επίσης αιτιολογική σκέψη 73 της ίδιας οδηγίας, σύμφωνα με την οποία η αμοιβή των δημιουργών και των ερμηνευτών θα πρέπει να είναι «κατάλληλη και αναλογική προς την πραγματική ή δυνητική οικονομική αξία των δικαιωμάτων για τα οποία χορηγείται άδεια χρήσης ή τα οποία μεταβιβάζονται, λαμβάνοντας υπόψη τη συμβολή του δημιουργού ή του ερμηνευτή στο συνολικό έργο ή άλλο αντικείμενο προστασίας και όλες τις άλλες περιστάσεις της υπόθεσης, όπως οι πρακτικές της αγοράς ή η πραγματική εκμετάλλευση του έργου».

⁽³³⁾ Αιτιολογική σκέψη 72 της οδηγίας (ΕΕ) 2019/790 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 17ης Απριλίου 2019, για τα δικαιώματα πνευματικής ιδιοκτησίας και τα συγγενικά δικαιώματα στην ψηφιακή ενιαία αγορά και την τροποποίηση των οδηγιών 96/9/ΕΚ και 2001/29/ΕΚ, PE/51/2019/REV/1 (ΕΕ L 130 της 17.5.2019, σ. 92).

⁽³⁴⁾ Συλλογικές διαπραγματεύσεις μπορούν επίσης να χρησιμοποιούνται στις περιπτώσεις που προβλέπονται στο άρθρο 19 παράγραφος 5, στο άρθρο 20 παράγραφος 1 και στο άρθρο 22 παράγραφος 5 της οδηγίας (ΕΕ) 2019/790 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 17ης Απριλίου 2019, για τα δικαιώματα πνευματικής ιδιοκτησίας και τα συγγενικά δικαιώματα στην ψηφιακή ενιαία αγορά και την τροποποίηση των οδηγιών 96/9/ΕΚ και 2001/29/ΕΚ, PE/51/2019/REV/1 (ΕΕ L 130 της 17.5.2019, σ. 92).

⁽³⁵⁾ Άρθρο 18 παράγραφος 2 και αιτιολογική σκέψη 73 της οδηγίας (ΕΕ) 2019/790 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 17ης Απριλίου 2019, για τα δικαιώματα πνευματικής ιδιοκτησίας και τα συγγενικά δικαιώματα στην ψηφιακή ενιαία αγορά και την τροποποίηση των οδηγιών 96/9/ΕΚ και 2001/29/ΕΚ, PE/51/2019/REV/1 (ΕΕ L 130 της 17.5.2019, σ. 92).

⁽³⁶⁾ Ως «οργανισμός συλλογικής διαχείρισης» νοείται κάθε οργανισμός που εξουσιοδοτείται από τον νόμο ή μέσω εκχώρησης, άδειας ή οποιασδήποτε άλλης συμβατικής συμφωνίας, για τη διαχείριση δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας ή συγγενικών δικαιωμάτων εξ ονόματος περισσότερων του ενός δικαιούχων, για το συλλογικό όφελος αυτών των δικαιούχων, ως αποκλειστικό ή κύριο σκοπό του, και ο οποίος πληροί ένα από ή αμφότερα τα ακόλουθα κριτήρια: i) ανήκει στα μέλη του ή ελέγχεται από αυτά· ii) έχει οργανωθεί σε μη κερδοσκοπική βάση. Ως «ανεξάρτητη οντότητα διαχείρισης» νοείται κάθε οργανισμός που εξουσιοδοτείται από τον νόμο ή μέσω εκχώρησης, άδειας ή οποιασδήποτε άλλης συμβατικής συμφωνίας, για τη διαχείριση δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας ή συγγενικών δικαιωμάτων εξ ονόματος περισσότερων του ενός δικαιούχων, για το συλλογικό όφελος των εν λόγω δικαιούχων, ως αποκλειστικό ή κύριο σκοπό του, και ο οποίος: i) δεν ανήκει σε δικαιούχους ούτε ελέγχεται από αυτούς, άμεσα ή έμμεσα, εξ ολοκλήρου ή εν μέρει· και ii) έχει οργανωθεί σε μη κερδοσκοπική βάση· άρθρο 3 στοιχεία α) και β) της οδηγίας 2014/26/ΕΕ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 26ης Φεβρουαρίου 2014, για τη συλλογική διαχείριση δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας και συγγενικών δικαιωμάτων καθώς και τη χορήγηση πολυεδαφικών αδειών για επιγραμμικές χρήσεις μουσικών έργων στην εσωτερική αγορά (ΕΕ L 84 της 20.3.2014, σ. 72).

⁽³⁷⁾ Αιτιολογική σκέψη 56 της οδηγίας 2014/26/ΕΕ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 26ης Φεβρουαρίου 2014, για τη συλλογική διαχείριση δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας και συγγενικών δικαιωμάτων καθώς και τη χορήγηση πολυεδαφικών αδειών για επιγραμμικές χρήσεις μουσικών έργων στην εσωτερική αγορά (ΕΕ L 84 της 20.3.2014, σ. 72).